

RIKTLINJER FÖR HANDLÄGGNING AV INSATSER ENLIGT LSS OCH SOL

FÖR BARN, UNGDOMAR OCH VUXNA MED
FUNKIONSNEDSÄTTNING

Dnr ÄON/2015:100

Rev. 2007-05-29
2015-06-11

© Sigtuna kommun

Innehåll

1	Inledning	7
	Syfte 7	
2	Lagstiftning	8
	LSS och LASS	8
	LSS i relation till annan lagstiftning.....	8
	God kvalitet i LSS.....	8
	Skäliga levnadsvillkor respektive goda levnadsvillkor	8
	Barnkonventionen	9
	Barnperspektiv i handläggningen.....	9
	Anmälningsskyldighet till barns skydd.....	10
	Brottsoffer.....	10
	God man	10
	Förvaltare	10
	Ombud med fullmakt.....	11
	Företrädare och ombud med fullmakt.....	11
	Förhandsbesked enligt LSS	11
	Individuell plan enligt LSS.....	11
	Individuell plan enligt SoL och HSL (samordnad individuell plan, SIP).....	12
	Rapporteringsskyldighet enligt Lex Sarah	12
3	Organisation och ansvarsfördelning	13
4	Rätten till bistånd	14
	Vägledande principer i SoL och LSS.....	14
	Dokumentation och handläggning.....	14
	Begäran om insatser.....	14
	Vem får ansöka?.....	14
	Att genomföra en utredning.....	15
	Personkretsbedömning	15
	Personkrets 1 § LSS	15
	Personkrets 1(1 § p1LSS).....	15
	Personkrets 2 (1§ p 2 LSS)	16
	Personkrets 3 (1 § p 3 LSS)	16
	Personkretsbedömning av barn	17
	Behovsbedömning	17
	Prövning av ansökan	17
	Gemensamt ansvarstagande i hushållet	17
	Föräldraansvar	18
	Kommunicering	18
	Beslut 18	
	Avslag 18	
	Överklagande av beslut.....	18
	Avgifter.....	18
	Beställning till utförare	18
	Uppföljning av insats.....	19
5	Insatserna enligt 9 § LSS	20
	Insatser där omvårdnad ingår.....	20
	Rådgivning och annat personligt stöd.....	21
	Biträde av personlig assistent	21
	Om de grundläggande behoven överstiger 20 timmar per vecka	21

	Åldersgräns för personlig assistans.....	22
	Personlig assistans till barn.....	22
	Föräldrar med funktionsnedsättning.....	22
	Personlig assistans i barnomsorg, skola, daglig verksamhet eller vid sjukhusvård	22
	Makars gemensamma ansvar.....	22
	Behov av fler än en assistent samtidigt.....	23
	Personlig assistans i bostad med särskild service	23
	Utformning av personlig assistans.....	23
	Omfattning	23
	Avgift	23
	Ledsagarservice.....	23
	Omfattning	24
	Avgift	24
	Biträde av kontaktperson.....	24
	Kontaktperson och bostad med särskild service.....	25
	Avgift	25
	Avlösarservice i hemmet enligt.....	25
	Omfattning	25
	Korttidsvistelse utanför det egna hemmet enligt	25
	Avgift	26
	Korttidstillsyn för skolungdom över 12 år.....	26
	Omfattning	26
	Avgift	26
	Boende i familjehem eller bostad med särskild service för barn.....	26
	Omfattning	27
	Avgift	27
	Bostad med särskild service eller annan särskilt anpassad bostad för vuxna	27
	Omfattning	27
	Avgift	27
	Daglig verksamhet	27
	Omfattning	28
	Avgift	28
6	Insatser enligt SoL	29
	LSS och SoL kompletterar varandra.....	29
	Turbundna resor enligt Socialtjänstlagen (SoL).....	29
	Boendestöd enligt Socialtjänstlagen (SoL)	29
7	Verkställande av insatser	30
	Icke verkställda beslut	30
	Genomförandeplanen	30
	Uppföljning och samverkan myndighet/utförare	31

1 Inledning

Äldre- och omsorgsnämndens Riktlinjer för handläggning av insatser enligt LSS och SoL för barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättning utgår från gällande regelverk och praxis inom området – det vill säga lagstiftning, domar, lagens förarbeten, föreskrifter och allmänna råd från Socialstyrelsen och till exempel cirkulär från Sveriges kommuner och landsting.

Enligt regeringsformen och kommunallagen ska myndigheter verka utifrån objektivitets- och likställighetsprincipen. Alla beslut som fattas i ett ärende fokuserar på den enskildes behov och är individuellt behovsprövade.

Syfte

Tillsammans med ovanstående är riktlinjerna avsedda att användas som styrinstrument för handläggare som utreder och fattar delegationsbeslut om insatser för personer med funktionsnedsättning enligt lag om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) och enligt socialtjänstlagen (SoL).

Syftet med riktlinjer för biståndsbedömning är att ge en vägledning avseende nämndens ambitionsnivå vid biståndsbedömning. Ytterst är det dock alltid den enskildes behov av stöd och hjälp som är avgörande vid beslut om insats. Det faktum att någon är berättigad till insatser enligt LSS utesluter inte att även andra lagar kan vara tillämpliga.

2 Lagstiftning

Biståndshandläggare i Sigtuna kommun som arbetar med barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättning utgår i alla beslut från aktuell lagstiftning. Nedan presenteras ett urval av lagstiftning på området.

LSS och LASS

Lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) och lag (1993:389) om assistansersättning (LASS) trädde i kraft 1994. LSS är en rättighetslag för personer som tillhör någon av de tre i lagen beskrivna personkretsarna. Första ledet i bedömningen av rätt till insatser enligt LSS är att pröva om den sökande omfattas någon av personkretsarna. Den som omfattas av någon av personkretsarna kan ha rätt till en eller flera av de insatser som beskrivs i LSS, vilket givetvis sätter gränser för kommunens möjligheter att genom riktlinjer styra tillämpningen av lagen. Den som omfattas av personkretsdefinitionen skall enligt lagens intention tillförsäkras goda levnadsvillkor (7 § LSS)

LSS i relation till annan lagstiftning

Lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, här efter benämnd LSS, är en rättighetslag som har tillkommit som ett komplement till annan lagstiftning. LSS inskränker inte rättigheter som en enskild person kan ha enligt annan lag. LSS-handläggaren ska upplysa om detta samt om de skillnader som finns mellan SoL och LSS. Av specialmotiveringen till 4 § LSS (Prop. 1992/93:159 s 171) framgår: Om en insats kan ges enligt såväl SoL som LSS ska den enskilde, om han förväntas omfattas av personkretsen i LSS, få hjälp att göra sin ansökan i enlighet med LSS. Det är dock den enskilde som, efter att ha blivit informerad, väljer utifrån vilken lag insatser söks. Även den som ingår i LSS personkrets kan behöva bistånd enligt SoL som komplement till LSS-insatserna.

God kvalitet i LSS

Av 6 § LSS framgår att verksamheten ska vara av god kvalitet och att kvaliteten i verksamheten systematisk och fortlöpande ska utvecklas och säkras. Det övergripande målet för verksamheten som bedrivs med stöd av LSS ska vara att främja jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhällslivet för de personer som omfattas av lagen. Målet ska vara att den enskilde får möjlighet att leva som andra, trots sin funktionsnedsättning. I 7 § LSS anges en kvalitetsnivå på de insatser som tillhandahålls enligt LSS. Genom de särskilda insatserna i LSS ska den enskilde tillförsäkras goda levnadsvillkor.

Skäliga levnadsvillkor respektive goda levnadsvillkor

Begreppen skäliga levnadsvillkor respektive goda levnadsvillkor beskrivs inte närmare av lagstiftaren. För att förstå innebörden av respektive begrepp få man istället studera målen för respektive lag. Goda levnadsvillkor enligt LSS är att jämföra med den livsföring som kan anses normal för personer i samma ålder, medan skäliga levnadsvillkor enligt SoL anger vad som krävs för att den enskilde ska klara sig. Skillnaden förklaras genom de olika utgångspunkterna för respektive lag, där LSS ofta avser livslånga behov medan SoL i huvudsak avser mer tillfälliga behov.

En annan skillnad mellan SoL och LSS gäller regler för avgifter.

Barnkonventionen

För att förverkliga barnkonventionen i Sigtuna kommun har kommunfullmäktige tagit beslut om att barnkonventionen skall beaktas i samband med större frågor vad gäller budget och översiktlig planering genom en barnkonsekvensbeskrivning skall tillföras underlaget i dessa frågor. Vid biståndsbeslut ska barnkonventionen vara vägledande. Vissa beslut är direkt riktade till barn. Andra beslut kan påverka barns vardag indirekt. Genom den särskilt framtagna checklistan tydliggörs beslutets eventuella effekter för barn.

Barnperspektiv i handläggningen

Det ska inte finnas skillnader i hur man antar ett barnperspektiv när det gäller barn och ungdomar med eller utan funktionsnedsättning. Barns bästa ska alltid bedömas utifrån barnets ålder och mognad och utifrån att barns behov finns i ett familjesammanhang. Det är också viktigt att tänka på att barns rättigheter inte är samma sak som barns skyldigheter, barn måste till exempel inte uttala sig även om de har rätt till det. Bedömningen av vad som kan anses vara ett barns bästa i en viss situation måste göras av de vuxna som har ansvaret för barnet och beslutet. För barn och ungdomar med funktionsnedsättning är det viktigt att också analysera vilka variabler i form av tillgänglighet och delaktighet som behövs tillföras utifrån barnperspektivet.

Personer med funktionsnedsättning måste ges förutsättningar till delaktighet och självständighet och det kan ske både genom strukturella åtgärder och individanpassat stöd. I förarbetet till LSS betonas att barnet är en del av familjen. Barnet och barnets familj beskrivs ofta i ett sammanhang och deras intressen ses som samstämmiga.

Handikapputredningens slutbetänkande (SOU 1991:46) låg till grund för LSS. Att LSS har ett familjeperspektiv är något som handläggaren måste förhålla sig till, samtidigt som de bör känna till barnkonventionen. Det gäller alltså att beakta flera perspektiv och väga samman dessa.

När det gäller barnperspektiv i LSS-handläggning är det viktigt att komma ihåg att begreppet barnperspektiv inbegriper flera delar, precis som beskrivet ovan. För handläggaren innebär detta att dels tänka sig in i det enskilda barnets behov och vad som behövs utifrån barnets perspektiv och sammanhang. Dels ska barnet också ges möjlighet att komma till tals och framföra sina synpunkter. När det gäller barn med kommunikationssvårigheter finns det olika hjälpmedel att tillgå för att samtala med barnet eller så får handläggaren lita på närstående som är väl förtrogna med barnets sätt att kommunicera. Det samhällsliga barnperspektivet där man tar vara på den allmänna kunskap som finns kring barns utveckling behöver också användas när man gör utredningar enligt LSS.

Det finns flera viktiga områden som behöver belysas och analyseras när det gäller barnperspektivet inom LSS. Detta kan gälla frågor om i vilken utsträckning det är barnets eller föräldrarnas behov som olika insatser tillgodoser, och hur olika intressen och motiv kan viktas mot varandra. I detta ligger också frågor om hur handläggaren kartlägger barnets egna önskemål och synpunkter. Insatserna i LSS måste vara flexibla och utgå från barnets, vårdnadshavarens och syskonens behov. Stödet enligt LSS är inte tänkt att ersätta stöd som andra

huvudmän är skyldiga att ge. Insatsen avlösarservice i hemmet kan till exempel inte ersätta de stöd som ges inom förskolan.

Se Socialstyrelsens; Stöd till barn och unga med funktionsnedsättning – Handbok för rättstillämpning vid handläggning och utförande av LSS-insatser 2014

Anmälningsskyldighet till barns skydd

För att tillgodose ett barns behov av skydd och stöd kan ibland andra omständigheter än barnets funktionsnedsättning aktualisera åtgärder från socialtjänsten. Frågor som rör brister i föräldrars omsorg om ett barn med funktionsnedsättning utreds inom familjeenheten. En anmälan enligt 14 kap 1 § SoL kan behöva aktualiseras i dessa fall.

Brottsoffer

Enligt 5 kap 11 § SoL ska socialnämnden verka för att den som utsatts för brott och dennes närstående får stöd och hjälp. Socialnämnden ska särskilt beakta att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation och att även barn som bevittnat våld eller andra övergrepp mot närstående vuxna är brottsoffer och kan vara i behov av stöd och hjälp.

Kvinnor med funktionsnedsättning kan till följd av funktionsnedsättningen vara särskilt utsatta när det gäller våld, främst på grund av bristande förmåga att värja sig, men också på grund av beroendeförhållanden och svårigheter att söka skydd, brist på tillgänglig information om vilka insatser som finns, vart man vänder sig, svårigheter att kommunicera etcetera.

Om barn kan ha utsatts för eller bevittnat våld ska individ- och familjeomsorgen alltid kontaktas för utredning och beslut om åtgärder. En anmälan enligt 14 kap 1 § SoL kan behöva aktualiseras i dessa fall.

God man

Om någon på grund av sjukdom, psykisk störning, försvagat hälsotillstånd eller liknande förhållande behöver hjälp med att bevaka sin rätt, förvalta sin egendom eller sörja för sin person, ska rätten, om det behövs, besluta att anordna godmanskap för honom eller henne (11 kap. 4 § föräldrabalken). Ett sådant beslut får inte meddelas utan samtycke av den för vilken godmanskap ska anordnas, om inte den enskildes tillstånd hindrar att hans eller hennes mening inhämtas.

En person som har god man behåller sin rättshandlingsförmåga. Den gode mannen får endast företräda den enskilde inom ramen för sitt förordnande och om den gode mannen har den enskildes samtycke.

Förvaltare

Om godmanskap inte är tillräckligt, får rätten med stöd av 11 kap 7 § föräldrabalken förordna om förvaltare för den som inte kan vårda sig själv eller sin egendom.

Förvaltarskapet är mer ingripande än godmanskapet och ska inte anordnas om det är tillräckligt med godmanskap eller om den enskilde på annat mindre ingripande sätt får hjälp. Den enskilde förlorar genom förvaltarskapet stora delar av sina egna handlingsmöjligheter. Förvaltaruppdraget ska anpassas till den enskildes behov i varje särskilt fall och får begränsas till att avse viss egendom eller angelägenhet eller egendom överstigande ett visst värde.

Förvaltaren fungerar som ställföreträdare för sin huvudman. Denne har ensam rådgivning över huvudmannens egendom och kan företräda huvudmannen i alla angelägenheter som ingår i uppdraget.

Ombud med fullmakt

En enskild som för talan i ett ärende hos en myndighet kan anlita ombud. Ombudet företräder helt eller delvis sin uppdragsgivare, till exempel vid kommunikering och närvaro vid sammanträden. Omfattningen av uppdraget ska framgå av en fullmakt. Åtgärder som ombudet vidtar enligt fullmakt är bindande för uppdragsgivaren.

En fullmakt ger ett ombud rätt att helt eller delvis föra den enskildes talan. Det är nödvändigt att ta reda på vem eller vilka som är ombud samt vad fullmakten omfattar, dvs. vad ombudet har rätt att göra. En fullmakt kan vara muntlig eller skriftlig. Om muntlig fullmakt lämnas ska detta dokumenteras. En muntlig fullmakt som lämnats vid tidigare tillfälle ska kontrolleras om den fortfarande gäller. Man kan kräva att skriftlig fullmakt lämnas för att kunna kontrollera att fullmakt faktiskt finns.

En skriftlig fullmakt ska vara undertecknad av den enskilde och innehålla ombudets namn. Den behöver inte vara bevittnad. Fullmakten ska alltid uppvisas i original. En fullmakt kan alltid återkallas av den enskilde. En fullmakt innebär inte att den enskilde inte behöver ha kontakt med handläggaren, det är tillåtet att kräva att den enskilde personligen deltar i utredningen när det behövs.

Företrädare och ombud med fullmakt

Socialnämnden ska enligt 15 § p. 6 LSS anmäla till överförmyndarnämnden om den finner att god man eller förvaltare bör förordnas för någon eller att någon inte längre behöver en god man eller förvaltare.

Förhandsbesked enligt LSS

Ansökan om förhandsbesked enligt 16 § LSS kan göras av en person som önskar flytta till en annan kommun. Förhandsbeskedet ger svar på om en person har rätt till sökt LSS-insats då personen flyttat till kommunen. En ansökan om förhandsbesked ska behandlas enligt samma villkor som om den enskilde redan var bosatt i kommunen. Skälen till varför den enskilde vill flytta saknar betydelse. Vid ansökan om förhandsbesked ska en utredning genomföras där det framgår vilken insats ansökan om förhandsbesked avser, om den enskilde tillhör personkretsen och om han eller hon har behov av insatsen för att uppnå goda levnadsvillkor. Förhandsbeskedet gäller under sex månader räknat från den dag då de insatser som förhandsbeskedet omfattar blir tillgängliga för den enskilde. Skyldigheten att tillhandahålla insatsen inträder först när den enskilde flyttat till kommunen.

Individuell plan enligt LSS

I samband med att en LSS-insats beviljas ska den enskilde erbjudas att en individuell plan enligt 10 § LSS med beslutade och planerade åtgärder upprättas i samråd med honom eller henne. Den enskilde som beviljats en insats ska när som helst kunna begära att en plan upprättas. I planen ska redovisas vilka åtgärder som vidtas av andra än kommunen eller landstinget. Planen ska omprövas fortlöpande och minst en gång om året. Syftet är att ge den enskilde inflytande över de insatser som planeras och en överblick över när olika insatser ska komma ifråga.

Individuell plan enligt SoL och HSL (samordnad individuell plan, SIP)

Enligt 2 kap 7 § SoL och 3 f § HSL ska kommunen tillsammans med landstinget upprätta en individuell plan när den enskilde har behov av insatser både från socialtjänsten och från hälso- och sjukvården. Planen ska upprättas om kommunen eller landstinget bedömer att den behövs för att den enskilde ska få sina behov tillgodosedda och om den enskilde samtycker till att den upprättas. Arbetet med planen ska påbörjas utan dröjsmål.

Planen ska när det är möjligt upprättas tillsammans med den enskilde. Närstående ska ges möjlighet att delta i arbetet med planen om det är lämpligt och om den enskilde inte motsätter sig det.

Av planen ska det framgå:

- vilka insatser som behövs
- vilka insatser respektive huvudman ska svara för
- vilka åtgärder som vidtas av någon annan än kommunen eller landstinget
- vem av huvudmännen som ska ha det övergripande ansvaret för planen

Bestämmelsen omfattar såväl barn som vuxna som är i behov av en individuell plan för att få sina behov tillgodosedda. Med socialtjänst avses i detta sammanhang alla sociala insatser som kommunen ansvarar för enligt såväl SoL som LSS.

Rapporteringskyldighet enligt Lex Sarah

Lex Sarah kallas de bestämmelser i 24 b LSS och i 14 kap 3 § SoL som reglerar vissa skyldigheter för anställda inom socialtjänsten när det gäller missförhållanden och risker för missförhållanden i verksamheten. Syftet med Lex Sarah är att komma till rätta med brister och att missförhållande ska rättas till samt förhindra att de uppkommer igen.

3 Organisation och ansvarsfördelning

Myndighetsgruppen Äldre- och Omsorgsnämnden, LSS, i Sigtuna kommun ansvarar för att ta emot ansökan, utreda och att besluta om insats enligt LSS eller SoL.

Utredning, planering och beslut sammanfattas i en beställning/ uppdragsbeskrivning som skickas till godkänd utförare som verkställer beviljade insatser.

I följande kapitel beskrivs biståndshandläggningen steg för steg, insatser som kan beviljas samt i sista kapitlet om verkställande av insatser.

4 Rätten till bistånd

Vägledande principer i SoL och LSS

Socialtjänsten ska präglas av helhetssyn, frivillighet och självbestämmande, kontinuitet, flexibilitet, normalisering, närhet och valfrihet samt respekt för den enskildes rätt att bestämma över sitt liv. Den enskilde ska, så långt det är möjligt, kunna välja när och hur stöd och hjälp i boendet och annan lättåtkomlig service ska ges.

Målet för verksamheten enligt LSS är att människor med omfattande funktionshinder ska kunna skapa sig ett värdigt liv, så likt andra människors som möjligt och i gemenskap med andra människor. Rätten till självbestämmande är en bärande tanke (prop. 1992/93:159). Den enskilde skall enligt 6 § LSS i största möjliga utsträckning ges inflytande och medbestämmande över de insatser som ges.

Dokumentation och handläggning

Dokumentation och handläggning ska följa gällande lagstiftning och föreskrifter. Biståndshandläggarna fattar beslut enligt den av äldre- och omsorgsnämnden upprättade delegationsordningen.

Av delegationsordningen framgår vilka beslut som den enskilde biståndshandläggare kan besluta om samt vilka beslut som ska fattas av avdelningschef respektive nämndens arbetsutskott.

Nämnden har skyldighet att årligen rapportera statistiska uppgifter till Statistiska Centralbyrån (SCB). Dessa uppgifter ligger till grund för nämndens möjligheter att få statsbidrag och ska följa de anvisningar som lämnas av SCB.

Begäran om insatser

Vem får ansöka?

En viktig grundprincip i LSS är att insatser endast kan beviljas utifrån den enskildes begäran. Det innebär att det inte finns några bestämmelser om att ge insatser utan samtycke. I 8 § LSS regleras vem som får ansöka om en insats: *Insatser enligt LSS ska ges den enskilde endast om han eller hon begär det. Om den enskilde är under 15 år eller uppenbart saknar förmåga att på egen hand ta ställning i fråga kan vårdnadshavare, god man, förmyndare eller förvaltare begära insatser för honom eller henne.*

Finns det två vårdnadshavare ska båda stå bakom ansökan. Även i de fall då föräldrarna är fränskilda, men har gemensam vårdnad, måste båda stå som sökande av LSS-insatser som rör barnet. Förblir föräldrarna oense kan nämnden oftast *inte* behandla ansökan.

Den 1 maj 2012 infördes än ändring i 6 kap 13 a § FB som innebar att socialnämnden får besluta om vilken åtgärd som ska vidtas ifall vårdnadshavare inte kan komma överens och insatserna rör biträde av kontaktperson, avlösarservice och korttidsvistelse enligt LSS.

Om ärendet har inletts hos socialnämnden genom en begäran om medgivande från en vårdnadshavare måste det avslutas genom ett formellt beslut.

När ett barn under 15 år av någon anledning saknar vårdnadshavare som kan ansöka om insatser kan i stället en legal ställföreträdare, till exempel god man, ansöka om insatser för barnet.

Att genomföra en utredning

En utredning enligt LSS ska ge svar på tre centrala frågor:

- Omfattas den enskilde av den personkrets som beskrivs i LSS
- Har den enskilde behov av insatsen
- Tillgodoses behovet (faktiskt) på annat sätt

I Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade finns inte några särskilda bestämmelser om hur ett ärende ska handläggas. Stöd för detta måste därför sökas i förvaltningslagen som bland annat reglerar allmänna krav på handläggningen.

Personkretsbedömning

För att ta del av de insatser som anges i 9 § LSS måste den enskilde omfattas av någon av de tre personkretsar som nämns i 1 § LSS. Frågan om en person tillhör personkretsen eller inte blir aktuell när personen begär insatser enligt LSS. Beslut om personkretstillhörighet fattas inte särskilt, utan ska vara en del av beslut om insatser.

Personkrets 1 § LSS

Lagen omfattar personer:

1. Med utvecklingsstörning, autism eller autismliknande tillstånd
2. Med betydande och bestående begåvningsmässigt funktionshinder efter hjärnskada i vuxen ålder föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom
3. Med andra varaktiga fysiska eller psykiska funktionshinder som uppenbart inte beror på normalt åldrande. Om de är stora och förorsakar betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed ett omfattande behov av stöd och service.

Personkrets 1(1 § p1LSS)

För att omfattas av personkrets 1 krävs att personen har diagnosen utvecklingsstörning, autism eller autismliknande tillstånd.

Utvecklingsstörningen kan vara medfödd eller har uppkommit under individens utvecklingsperiod, i regel år för 16 års ålder, och är så betydande att personen behöver stöd och hjälp i sin livsföring. Orsaken till bristen eller skadan saknar betydelse.

Med diagnoserna autism och autismspektrumstörning avses djupgående störningar i fråga om social förmåga, kommunikation och beteende. Autismliknande tillstånd innebär att det finns störningar inom autismspektrum men symtomen är förre och uppträder senare under uppväxten.

Med diagnosen autism och autismliknande tillstånd avses djupgående störningar i fråga om social förmåga, kommunikation och beteende. Aspergers syndrom är exempel på autismliknande tillstånd.

För att fastställa personkretstillhörighet krävs diagnos och intyg om utvecklingsstörning, om autism eller om autismliknande tillstånd av leg. läkare och/eller leg. psykolog samt diagnos kod.

Personkrets 2 (1§ p 2 LSS)

Personkrets 2 omfattar personer som fått en betydande och bestående begåvningsmässig funktionsnedsättning efter en hjärnskada i vuxen ålder. Med vuxen ålder avses tid efter utvecklingsåren, dvs. från 16 år.

Hjärnskada ska ha orsakats av yttre våld till exempel trafikskador eller sjukdomar av kroppslig art. Personkrets 2 omfattar inte personer med olika psykiska sjukdomstillstånd som också kan ge ett begåvningsmässigt funktionshinder till exempel demens och inte heller personer med sjukdomar som är en följd av missbruk av beroendeframkallande medel. Personer med Alzheimers kan i vissa fall omfattas av personkrets 2. (*Högsta förvaltningsdomstolen, KFD, kom i FRÅ 2008 ref.78 fram till att en person med Alzheimers demens ingick i LSS personkrets 2*)

För att fastställa personkretstillhörighet krävs intyg av leg. läkare om hjärnskadan, dess uppkomst och utredning av leg. psykolog som styrker den begåvningsmässiga funktionsnedsättningen.

Personkrets 3 (1 § p 3 LSS)

Personkrets 3 omfattar personer med andra varaktiga fysiska eller psykiska funktionsnedsättningar som uppenbart inte beror på normalt åldrande. Personer som inte omfattas av personkrets 1 eller 2 kan vid en sammantagen bedömning omfattas av personkrets 3.

Personkrets 3 är inte diagnosstyrd. Orsaken till funktionsnedsättningen är av underordnad betydelse liksom den medicinska diagnosen. Det är omfattningen av stödbehovet som ska vara avgörande.

Samtliga nedanstående rekvisit ska vara uppfyllda för att den enskilde ska omfattas av personkrets 3. Den fysiska eller psykiska funktionsnedsättningen ska

- Vara stort, varaktigt och inte orsakat av normalt åldrande
- Förorsaka betydande svårigheter i den dagliga livsföringen
- Föranleda ett omfattande behov av stöd eller service

Med *varaktig funktionsnedsättning* avses att det inte ska vara av övergående eller tillfällig natur. Tidsgränsen för om funktionshindret ska betraktas som varaktigt får bedömas i varje enskilt fall. Generellt anses att varaktighet normalt föreligger om funktionsnedsättningen består under en överskådlig tid, minst 2 år. I fall där varaktigheten av funktionsnedsättningen är svår att bedöma får handläggare utgå från situationen som föreligger vid utredningstillfället och överväga att tidsbegränsa beslutet för att kunna göra en förnyad bedömning.

Med *stort funktionshinder* avses att funktionshindret ska ha en sådan karaktär eller omfattning att det starkt påverkar flera viktiga livsområden samtidigt t.ex. Boende och fritid. Detsamma gäller om en person dagligen är mycket beroende av hjälpmedel eller har återkommande behov av annan persons hjälp för den dagliga livsföringen för att till exempel äta, klä sig, sköta hygien, förflytta sig eller meddela sig/kommunicera.

Med *betydande svårigheter i den dagliga livsföringen* avses att den enskilde inte på egen hand kan klara vardagsrutiner som till exempel hygien, toalettbestyr, mathållning, av- och påklädning, förflyttning inomhus och utomhus, sysselsättning, svårighet att kommunicera med andra eller att sköta sin ekonomi. Vid bedömning om en person

med funktionsnedsättning behöver en viss insats i livsföring som kan anses normal för personer i samma ålder.

Som underlag för personkretsbedömningen ska LSS-handläggaren begära utlåtanden som utfärdats av behöriga personer som legitimerad psykolog och/eller legitimerad läkare med specialistkompetens. För bedömning om en person omfattas av personkrets 3 behövs underlag som tydliggör funktionshindrets konsekvenser i den dagliga livsföringen, till exempel ADL-status eller CAN-skattning.

Vid bedömning tas även hänsyn till möjliga hjälpmedel samt bostadsanpassning.

Personkretsbedömning av barn

Bedömning av personkretstillhörighet för barn ska huvudsakligen göras utifrån samma kriterier som för vuxna. Det är funktionsnedsättningens konsekvenser och varaktighet som ska bedömas. Hos små barn med funktionsnedsättning för handläggaren göra en bedömning av om barnet med stigande ålder kan antas komma att få onormalt stora svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed ett omfattande behov av stöd och service.

(Prop. 1992/93:159, avsnitt 14.1, s. 169)

Behovsbedömning

Prövning av ansökan

För att få sin ansökan prövad förutsätts att den enskilde själv eller behörig företrädare (vårdnadshavare, god man eller förvaltare) ansöker om insatsen. LSS saknar tvångsbestämmelser.

Genom insatserna ska den enskilde, enligt ovan, tillförsäkras goda levnadsvillkor. Personer som omfattas av LSS personkrets har inte automatiskt rätt till insatserna i LSS.

Insats enligt LSS kan endast beviljas när en person:

- Omfattas av lagens personkrets enligt 1 § LSS.
- Ansöker om någon av de insatser som återfinns i 9 § p 1-10 LSS.
- Är i behov av den sökta insatsen.
- Inte får detta behov faktiskt tillgodosett på annat sätt.

Vid behovsbedömningen ska också en jämförelse göras med den livsföring som kan anses normal för personer i samma ålder (goda levnadsvillkor).

Gemensamt ansvarstagande i hushållet

När en funktionshindrad person har rätt till personlig assistans eller annan hjälp i hemmet, ska inte personalen ta över den icke-funktionshindrade makens/makans ansvar för det gemensamma hushållet. (Äktenskapsbalken 16 kap 1 § ÄB). Samma principer kan tillämpas för funktionshindrade personer som sammanbor, har ingått partnerskap, delar hushåll med annan eller har hemmavarande barn över 18 år. Ett gemensamt hushåll innebär inte ett ansvar för den funktionshindrades omvårdnad.

Vid bedömning av omvårdnadsbehov ska bedömningen göras som om den funktionshindrade vore ensamstående.

Föräldraansvar

Det stöd och den omvårdnad en förälder ger till ett barn utan funktionsnedsättning utgör norm för vad som är normalt. Det hjälpbehov och de insatser som går utöver vad som är normalt för ett barn i samma ålder utgör grunden för att bedöma behovet av insatser.

Kommunicering

Enligt 17 § FL får nämnden inte fatta beslut utan att den enskilde har underrättats om uppgifter som tillförts ärendet av någon annan och fått möjligheter att yttra sig. Undantag är om beslutet inte går den enskilde emot, om uppgiften saknar betydelse för beslutet eller om det är uppenbart obehövt att kommunicera.

Beslut

En utredning ska göras i den omfattningen att den kan leda till ett sakligt och korrekt beslut. Ett beslut ska vara lättförståeligt och tydligt för att den enskilde ska kunna förstå vilken hjälp som är beviljad.

Avslag

Vid helt eller delvis avslag lämnar biståndshandläggare skriftlig information om hur den enskilde kan överklaga.

Överklagande av beslut

Den enskilde och/eller dennes ombud ska enligt förvaltningslagen alltid informeras om möjligheten att överklaga. Beslutet ska alltid innehålla information om hur man kan överklaga beslutet (21 § andra stycket FL).

Avgifter

Avgift beräknas och beslutas av särskilda avgiftshandläggare. Avgifter får inte tas ut för omvårdnad enligt LSS.

Den enskilde betalar däremot:

- För mat, hyra och el i bostad med särskild service. Kostnad för gemensamma utrymmen åvilar kommunen.
- För mat i korttidshem eller liknande.

Beställning till utförare

Beställningens utformning är av stor betydelse för hur utföraren ska ta sig an uppdraget. Av beställningen ska följande framgå:

- Vad som har beviljats (antal timmar eller annan tidsbegränsning)
- Brukarens aktuella situation
- Varför hjälpen behövs
- Vad som ska göras inom det eller de livsområden som är aktuella för insats.
- Insatsens syfte och önskade uppnådda mål

- Övrig information som framkommit vid utredningen och som utföraren behöver känna till för att kunna utföra sitt uppdrag, exempelvis särskilda önskemål från brukaren, eventuella hjälpmedel, smittorisk med mera.

Uppföljning av insats

Varje beslut om insats ska följas upp och utvärderas kontinuerligt – minst en gång per år – eller vid förändringar. Uppföljningen ska dels ge den enskilde och dennes legale företrädare möjlighet att uttrycka sina åsikter om insatsen och dels se till att målet med insatsen uppnås.

För barn och ungdom upp till 18 års ålder sker uppföljning av insats minst var sjätte månad.

5 Insatserna enligt 9 § LSS

Personer som ingår i personkretsen enligt LSS har enligt 7 § LSS rätt till insatser i form av särskilt stöd och särskild service enligt 9 § 1-9, om de behöver sådan hjälp i sin livsföring och om deras behov inte tillgodoses på annat sätt.

Den enskilde skall genom insatserna tillförsäkras goda levnadsvillkor. Insatserna skall vara varaktiga och samordnade. De skall anpassas till mottagarens individuella behov samt utformas så att de är lätt tillgängliga för de personer som behöver dem och stärker deras förmåga att leva ett självständigt liv.

1. Rådgivning och annat personligt stöd som ställer krav på särskild kunskap om problem och livsbetingelser för människor med stora och varaktiga funktionshinder
2. Biträde av personlig assistent eller ekonomiskt stöd till skäligen kostnader för sådan assistans, till den del behovet av stöd inte täcks av beviljade assistansstimmar enligt lagen (1993:389) om assistansersättning
3. Ledsagarservice
4. Biträde av kontaktperson
5. Avlösarservice i hemmet
6. Korttidsvistelse utanför det egna hemmet
7. Korttids tillsyn för skolungdom över 12 år utanför det egna hemmet i anslutning till skoldagen samt under lov
8. Boende i familjehem eller bostad med särskild service för barn eller ungdomar som behöver bo utanför föräldrahemmet
9. Bostad med särskild service eller annan särskilt anpassad bostad för vuxna
10. Daglig verksamhet för personer i yrkesverksam ålder som saknar förvärvsarbete och som inte utbildar sig. Lag (1997:723).

Insatser där omvårdnad ingår

- Avlösarservice
- Korttidsvistelse
- Korttids tillsyn
- Bostad med särskild service för barn och ungdomar
- Bostad med särskild service för vuxna
- Daglig verksamhet

Med omvårdnad avses praktiska åtgärder för att stödja och hjälpa till med dagliga behov som den enskilde har svårt att klara själv. Hit hör t. ex hjälp med att äta eller att sköta sin hygien, att gå och förflytta sig, att kommunicera med andra liksom att klara av att göra andra personliga service insatser till exempel städ, inköp med mera. Även praktisk hjälp för att få tillgång till hälso- och sjukvård, tandvård samt hjälpmedel ingår.

I omvårdnad ligger också att se till att misstankar om övergrepp och andra brott mot personer med funktionshinder polisanmäls.

Fritidsverksamheter och kulturella aktiviteter ingår i följande insatser:

- Bostad med särskild service för barn och ungdomar
- Bostad med särskild service för vuxna

Den boendes önskemål är avgörande när det gäller val av aktivitet och var den ska ske. Syftet är att ge möjlighet till den enskilde att ta del av det allmänna fritids- och kulturutbudet utifrån individuella förutsättningar, både som åskådare och som aktiv utövare.

Rådgivning och annat personligt stöd

Personer som omfattas av LSS har rätt till rådgivning och annat personligt stöd av till exempel kurator, psykolog, sjukgymnast, förskolekonsulent, talpedagog, logoped, arbetsterapeut och dietist. Insatsen ges till personen med funktionsnedsättning men kan utformas som rådgivning och personligt stöd till hela familjen.

Det är Stockholms läns landsting, Habilitering och Hälsa, som ansvarar för denna insats.

Biträde av personlig assistent

Insatsen biträde av personlig assistent ges till personer med omfattande funktionshinder och är ett personligt utformat stöd som ska ge den enskilde ökad möjlighet att leva ett självständigt liv.

För rätt till personlig assistans enligt LSS krävs att den enskilde har behov av insatsen för att tillgodose sina grundläggande behov. Med grundläggande behov avses sådana mycket personliga angelägenheter som personlig hygien, att inta måltider, att klä av och på sig, att kommunicera med andra eller annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den enskildes behov.

Den som har rätt till personlig assistans för sina grundläggande behov har rätt att få hela hjälpbehovet tillgodosett genom denna insats. Tid som inkluderar städning, inköp och liknande uppgifter räknas in i det totala behovet av personlig assistans.

Den som enbart har behov av motivations- och aktiveringsinsatser har inte rätt till personlig assistans.

Om de grundläggande behoven överstiger 20 timmar per vecka

Om behovet av personlig assistans för de grundläggande behoven överstiger 20 timmar per vecka kan den enskilde enligt ovan ha rätt till assistansersättning enligt lagen om assistansersättning. Beslut om assistansersättning fattas av försäkringskassan.

Kommunen beslutar om personlig assistans om de grundläggande behoven uppgår till högst 20 timmar per vecka. Om kommunen vid sin bedömning kommer fram till att den enskildes behov av personlig assistans för de grundläggande behoven överstiger 20 timmar per vecka ska kommunen göra en anmälan om detta till försäkringskassan. I avvaktan på försäkringskassans beslut ska kommunen tillgodose den enskildes behov av personlig assistans.

Kommunen beslutar även om tillfällig utökning av assistansen. Kommunen är huvudman och har det yttersta ansvaret.

Önskas en tillfällig utökning och den enskilde har assistansersättning/LSS-beslut ska ansökan göras hos Kommunens biståndshandläggare.

Önskas en stadigvarande utökning och den enskilde har assistansersättning ska ansökan göras hos försäkringskassan.

Åldersgräns för personlig assistans

Rätten till personlig assistans enligt LSS finns kvar när den enskilde fyller 65 år endast om:

1. insatsen har bifallits innan han eller hon har fyllt 65 år
2. ansökan om sådan insats inkommer till kommunen senast dagen före 65-årsdagen och därefter blir bifallen.

Insatsen personlig assistans kan alltså kvarstå efter att den enskilde fyllt 65 år om någon av ovanstående punkter är uppfyllda, men insatsen får inte utökas efter det att den insatsberättigade fyllt 65 år. Ansökan om utökad hjälp får i stället prövas enligt Socialtjänstlagen av de biståndshandläggare som bedömer stöd till personer över 65 år. Motsvarande gäller för den statliga assistansersättningen.

Personlig assistans till barn

Barn kan i särskilda fall få personlig assistans. Det kan röra sig om barn med omfattande funktionshinder för vilka föräldraansvaret i kombination med barnomsorg och skola inte räcker. Barnens omvårdnadsbehov ska vara omfattande under hela dygnet eller stor del av dygnet. Vid ansökan om personlig assistans bör föräldrarna informeras om att eventuellt vårdbidrag ofta reduceras till följd av att barnet beviljas personlig assistans.

Det är vårdnadshavarnas ansvar att informera försäkringskassan om de förändrade förhållandena.

Föräldrar med funktionsnedsättning

Ett barns behov av omvårdnad är i princip inte en uppgift för föräldrarnas assistent. Under spädbarnsåret är barnet känslomässigt och praktiskt beroende av någon vuxen, oftast en förälder. Har då föräldern biträde av en personlig assistent är det därför naturligt att assistenten, om det är en därtill lämplig person, också hjälper den funktionshindrade föräldern att klara den praktiska omvårdnaden om barnet, till exempel vid amning och blöjbyten. Barnets behov kan självfallet motivera andra eller ytterligare stödinsatser via socialtjänsten. LSS-insatser till förälder ska annars inte tillgodose barnets behov av omsorg och tillsyn.

Personlig assistans i barnomsorg, skola, daglig verksamhet eller vid sjukhusvård

Personlig assistans ska inte ersätta personal som behövs för att driva en ordinarie verksamhet. Det är den enskildes personliga behov av stöd och hjälp som ska tillgodoses.

Om barnets behov inte tillgodoses inom ramen för ordinarie verksamhet, är det huvudmannens uppgift att se till att resurser tillförs verksamheten med hänsyn till barnets behov. Det kan till exempel innebära att personaltätheten höjs eller att verksamheten tillförs specialpedagogiskt stöd.

Makars gemensamma ansvar

Med makars ansvar för varandra avses normalt det gemensamma ansvaret för hem och hushåll som finns makar emellan (1 kap. 2 § äktenskapsbalken). Två personer som stadigvarande bor tillsammans i ett parförhållande och har gemensamt hushåll (sambor) ska likställas med personer som är gifta och registrerade partner vid prövningen av rätten till personlig assistans

Behov av fler än en assistent samtidigt

Den som har behov av mer än en personlig assistent samtidigt, har rätt till två eller flera assistenter endast om möjligheterna att få bidrag enligt lagen (1992:1574) om bostadsanpassningsbidrag eller hjälpmedel enligt hälso- och sjukvårdslagen har utretts (9 a § fjärde stycket LSS).

Att möjligheterna ska ha utretts innebär att beslut om bostadsanpassningsbidrag eller en bedömning av arbetsterapeut eller motsvarande utredning ska bifogas en ansökan om dubbel assistans. Den enskilde behöver inte ha överklagat ett eventuellt avslag för att frågan ska anses tillräckligt utredd. Om bostadsanpassningsbidrag eller hjälpmedel överhuvudtaget inte är aktuella får möjligheterna anses utredda med ett sådant konstaterande.*

Personlig assistans i bostad med särskild service

I bostad med särskild service (9 § p 8 LSS och 9 § p 9 LSS) ska det finnas personalresurser som tillgodoser den enskildes behov. Personalbrist ska inte lösas genom personlig assistans.

Utformning av personlig assistans

Den enskilde kan få insatsen genom att Kommunen tillhandahåller assistansen eller genom att den enskilde får ekonomiskt stöd så att han eller hon själv kan vara arbetsgivare för den personliga assistenten. Den enskilde ska också kunna anlita annan, exempelvis kooperativ eller ett assistansföretag, som arbetsgivare.

Omfattning

Kommunen ansvarar för insatsen enligt LSS om antalet assistanstimmar för att tillgodose de grundläggande behoven i genomsnitt inte överstiger 20 timmar i veckan.

Försäkringskassan ansvarar för assistansersättning enligt socialförsäkringsbalken då antalet timmar i genomsnitt överstiger 20 timmar i veckan.

Kommunen ska anmäla till Försäkringskassan om en person antas ha rätt till assistansersättning och informera den enskilde om att ansöka hos Försäkringskassan. I avvaktan på beslutet ska kommunen tillgodose den enskildes behov, om det inte kan tillgodoses på annat sätt.

Avgift

Ingen avgift för den enskilde.

Ledsagarservice

Ledsagarservice syftar till att underlätta för den enskilde att ha kontakter med andra och bryta social isolering. Insatsen är knuten till aktiviteter utanför hemmet och utförs av anställd personal. Den enskilde ges genom insatsen möjlighet att till exempel delta i fritidsaktiviteter och kulturliv, besöka vänner eller promenera. Några omfattande insatser i assistansliknande former anses inte ligga inom ramen för ledsagarservice.

Insatsen bör ha karaktären av personlig service och anpassas efter de individuella behoven.

I ledsagarservice ingår ingen omvårdnad, men ledsagaren kan bistå med enklare omvårdnad som kan behövas i samband med insatsen, till exempel toalettbesök, måltidsstöd eller av- och påklädning.

Omfattning

Det finns inte någon åldersgräns för insatsen. Det är situationen och behovet som ska vara avgörande för omfattningen av insatsen.

Ledsagarservice är i huvudsak avsedd för aktiviteter av vardaglig karaktär i närmiljön. Ledsagarservice kan beviljas för att besöka vänner, delta i kulturliv och fritidsaktiviteter samt promenader, aktiviteter som den enskilde annars inte skulle kunna genomföra eller vara delaktig i. Vid bedömningen av behovet av ledsagarservice till barn ska handläggaren beakta omfattningen av föräldraansvaret för barn utan funktionsnedsättning i jämförbar ålder.

Förskolebarn får sällan ledsagare eftersom barn i den åldern normalt inte rör sig på egen hand i samhället.

I insatserna bostad med särskild service för barn och ungdomar (9 § p 8 LSS) samt bostad med särskild service för vuxna (9 § p 9 LSS) ingår fritidsverksamhet och kulturella aktiviteter. Den enskildes behov av individuellt anpassad ledsagning ska normalt tillgodoses inom ramen för boendeinsatsen.

För särskilda aktiviteter utanför boendet kan det finnas behov av ledsagarservice som inte kan tillgodoses av personalen vid boendet. Om den enskildes behov inte tillgodoses inom ramen för boendet så ska ledsagarservice beviljas i skälig omfattning. Det har Högsta förvaltningsdomstolen slagit fast i RÅ 1995 ref. 47.

För att utreda behov av ledsagarservice som inte tillgodoses inom ramen för gruppboendestad krävs en skriftlig sammanställning av vad boendepersonalen gör för aktiviteter tillsammans med respektive person. Frågor biståndshandläggare behöver få svar på kan till exempel vara vad den enskilde frågat efter, vad som erbjuds, om den enskilde är med på gemensamma aktiviteter etcetera.

Avgift

Ingen avgift för den enskilde. Den enskilde betalar sina egna omkostnader och i vissa fall ledsagares omkostnader. Högsta förvaltningsdomstolen (mål nr 2746-09) har slagit fast att en kommun inte kan förpliktas att betala för en ledsagares omkostnader med stöd av LSS.

Biträde av kontaktperson

Kontaktpersonen ska medverka till att bryta den enskildes isolering genom samvaro och till exempel genom hjälp till fritidsverksamhet. Insatsen ska ses som ett icke professionellt stöd av någon med stort engagemang och intresse för andra människor och innehåller ingen omvårdnad. Något krav på särskild yrkeskompetens ställs inte. Vid bedömning av den enskildes behov ska hänsyn tas till den enskildes sociala nätverk. Avsikten med insatsen är främst att tillgodose behovet av en medmänniska när anhörigkontakt saknas eller behöver kompletteras. Det finns ingen åldersgräns i lagen men insatsen är i första hand aktuell för ungdomar och vuxna då syftet är att bryta isolering. Vid bedömningen av behovet av kontaktperson till barn ska

handläggaren beakta omfattningen av föräldraansvaret för barn utan funktionsnedsättningen i jämförbar ålder.

Kontaktperson och bostad med särskild service

I insatserna bostad med särskild service för barn och vuxna ingår fritidsverksamhet och kulturella aktiviteter. Detta innebär att uppgifter som åligger en kontaktperson, exempelvis att hjälpa att bryta den enskildes isolering genom samvaro och fritidsaktiviteter, som regel kan tillgodoses inom ramen för en gruppbostad. (prop. 1992/93:159 s 75 och s 178)

I undantagsfall om det stöd som kan ges i gruppboenden eller genom deltagande i daglig verksamhet inte är tillräckligt kan det finnas skäl för ett kompletterande stöd i form av kontaktperson.

Avgift

Ingen avgift för den enskilde. Den enskilde betalar sina egna omkostnader, Kontaktpersonens arvodes- och omkostnadsersättning sker enligt rekommendationer från Sveriges Kommuner och Landsting (SKL).

Avlösarservice i hemmet enligt

Avlösarservice innebär att en person tillfälligt övertar omvårdnaden från anhöriga. Insatsen utförs i hemmet och dess närmiljö. Avlösarservice kan ges både som en regelbunden insats och vid oförutsedda situationer. Genom insatsen ska anhöriga få möjlighet till rekreation och kunna utträta sysslor utanför hemmet. Det ingår inte i avlösarens uppgift att sköta andra barn i familjen eller att sköta hushållssysslor. Insatsen kan inte användas med syfte att underlätta anhörigs yrkesutövning eller studier.

Familjehemsföräldrar har också rätt till avlösarservice om behov finns och det inte tillgodoses på annat sätt.

Omfattning

Insatsen ska utformas utifrån den enskildes behov och med stor flexibilitet. Den bör vara tillgänglig under dagtid, kvällar och nätter samt under helger.

Avgift

Ingen avgift för den enskilde.

Korttidsvistelse utanför det egna hemmet enligt

Korttidsvistelse innebär att en person med funktionsnedsättning tillfälligt under en kortare eller längre tid vistas på ett korttidshem, hos en korttidsfamilj eller deltar i lägerverksamhet. Insatsen kan dels syfta till att anhöriga eller familjehemsföräldrar ska få avlösning i omvårdnadsarbetet och dels tillgodose behov av miljöombyte och rekreation samt ge möjlighet till personlig utveckling. Insatsen ska kunna användas som ett led i att bryta ett ensidigt beroende förhållande mellan barn och familj och som en förberedelse för att flytta till ett eget boende.

Vid bedömning av behov av insatsen ska hänsyn tas till barnets ålder och mognad samt vad som är normalt föräldraansvar för barn i motsvarande ålder.

För små barn bör insatsen avlösarservice i hemmet övervägas som förstahandsval, alternativt korttidsvistelse i form av korttidsfamilj.

Omfattning

Korttidsvistelsen bör kunna erbjudas både som en regelbunden insats och som en lösning vid akuta situationer. Den bör vara tillgänglig under såväl dagtid som under kvällar, nätter och helger.

Avgift

Insatsen är avgiftsfri. Den enskilde, eller föräldrarna om det gäller ett barn, står själv för fickpengar och egna kostnader under korttidsvistelsen. Måltidsavgift debiteras enligt fastställd taxa.

Korttidstillsyn för skolungdom över 12 år

För barn upp till 12 år har kommunen enligt skollagen skyldighet att bedriva fritidsverksamhet för ungdomar vars föräldrar/vårdnadshavare förvärvsarbetar eller studerar.

Insatsen korttidstillsyn för skolungdom över 12 år kan ge ungdomar med funktionshinder rätt till korttidstillsyn utanför det egna hemmet före och efter skolans slut samt under lov dagar och studiedagar om deras vårdnadshavare förvärvsarbetar eller studerar.

Omfattning

Beslut om korttidstillsyn fattas från och med höstterminen det år ungdomen fyller 13 år, eller från och med juli månad, i fall den enskilde begär det.

Avgift

Insatsen är avgiftsfri. Måltidsavgift debiteras enligt fastställd taxa.

Boende i familjehem eller bostad med särskild service för barn

Barn som trots olika stödåtgärder inte kan bo hos föräldrarna kan ha rätt till boende i familjehem eller i bostad med särskild service för barn och ungdomar. Denna insats kan också vara aktuell för barn och ungdomar som på grund av skolgång i specialskola måste bo utanför föräldrahemmet. Insatsen ska ses som ett komplement till boendet i föräldrahemmet.

Bostad med särskild service för barn och ungdom enligt LSS är en insats som riktar sig till de barn som har speciellt behov av stöd och ett omfattande omvårdnadsbehov.

I bostad med särskild service ingår omvårdnad, fritidsverksamhet och kulturella aktiviteter som en del av insatsen.

Boende i elevhem kan beviljas barn och ungdomar som på grund av sin skolgång måste bo utanför föräldrahemmet och som har ett särskilt behov av tillsyn och omsorg.

Familjehem enligt LSS är inte tänkt att ges för att skydda barnet eller kompensera för bristande föräldraförmåga såsom är fallet i SoL utan insatsen ges på grund av att barnet har ett omfattande omvårdnadsbehov eller går i skola på annan ort.

Omfattning

Insatser omfattar barn och ungdomar till dess att deras skolgång inom det allmänna skolväsendet upphör.

Avgift

Föräldrar är skyldiga att i skälig utsträckning bidra till kommunens kostnader för omvårdnaden enligt 20 § LSS.

Bostad med särskild service eller annan särskilt anpassad bostad för vuxna

Med insatsen bostad med särskild service avses ett boende med fast personalstöd. Omvårdnad, fritidsverksamhet och kulturella aktiviteter ingår som en del av insatsen. Genom insatsen ska den enskilde få en fullvärdig lägenhet där hyreslagens regler gäller.

Om den enskildes behov gällande fritids- och kulturella aktiviteter inte tillgodoses inom ramen för bostad med särskild service måste biståndshandläggare informeras om. Denna information är avgörande vid bedömning av andra insatser till exempel kontaktperson eller ledsagarservice enl. LSS.

Huvudformerna för bostad med särskild service är gruppboende och serviceboende.

En gruppboende består av ett mindre antal lägenheter med tillgång till gemensamma utrymmen. Syftet med insatsen är att den som har ett omfattande tillsyns- och omvårdnadsbehov dygnet runt ska ha mer eller mindre behov av kontinuerlig närvaro av personal, utifrån sina individuella behov.

Serviceboende innebär att ett antal lägenheter som ligger geografiskt samlade med tillgång till service och stöd av fast anställd personal. Serviceboende kan beviljas när den enskilde är i behov av tillgång till personal dygnet runt, men då kontinuerlig närvaro av personal inte är nödvändig.

Med annan särskilt anpassad bostad avses en bostad med viss grundanpassning till funktionshindrade personers behov men utan fast grundbemanning. Omvårdnad ingår inte i denna boendeform.

Omfattning

Beslut om bostad med särskild service för vuxna eller annan särskilt anpassad bostad är i normalfallet en långsiktig insats.

Avgift

Insatsen är avgiftsfri men den enskilde ansvarar för kostnader för mat, uppehälle och hyra.

Daglig verksamhet

Insatsen daglig verksamhet kan beviljas personer som tillhör personkrets 1 och 2 i yrkesverksam ålder som saknar förvärvsarbete och som inte utbildar sig. När det gäller omfattningen av daglig verksamhet bör samma generella normer gälla som i arbetslivet. Insatsen ska erbjuda deltagarna en individuellt anpassad verksamhet efter vars och ens förmåga.

Den enskilde ska i normalfallet få all den omvårdnad som han eller hon behöver för att klara av att delta i daglig verksamhet genom den personal som redan finns i den dagliga verksamheten.

Omfattning

Omfattningen av daglig verksamhet utgår från den enskildes behov.

Avgift

Insatsen är avgiftsfri. Den enskilde betalar kostnad för måltid.

6 Insatser enligt SoL

LSS och SoL kompletterar varandra

Personer som ingår i lagens personkrets kan behöva andra insatser än de som LSS omfattar. Behovet måste då tillgodoses med stöd av SoL eller annan lagstiftning. Ibland kan behovet omfatta insatser enligt både LSS och SoL eller annan lagstiftning.

Turbundna resor enligt Socialtjänstlagen (SoL)

LSS innehåller inga regler om busskort eller resor. Resor ingår inte i beviljade LSS insatser. Ansökan om turbundna resor får göras i enlighet med Socialtjänstlagen. Turbundna resor enligt socialtjänstlagen kan beviljas mellan hemmet och den dagliga verksamheten/korttidsvistelse om behov finns och den enskilde inte kan få sina resor via färdtjänsten. Syftet och förutsättningen för insatsen är att möjliggöra för den enskilde att delta i biståndsbedömda insatser utanför hemmet om man inte kan åka på egen hand. Kommunen har rätt att ta ut en kostnad för resorna.

Boendestöd enligt Socialtjänstlagen (SoL)

Den enskilde ska bo i ordinärt boende. Alternativt i föräldrahemmet, samt omfattas av någon personkrets enligt 1 § lagen (1933:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS)

Den enskilde ska ha ett återkommande behov av insatsen i det dagliga livet. För att beviljas boendestöd ska man vara över 18 år. Syftet med boendestödet är att bidra med hjälp till självhjälp för den enskilde.

Boendestödet utförs tillsammans med den enskilde och ges främst i anslutning till den egna bostaden men kan även ges som ett socialt stöd i olika kontakter utanför hemmet, vid behov.

Stödet ska anpassas utifrån individuella behov och skapa möjlighet till en personlig utveckling och till att leva ett så självständigt liv som möjligt.

Boendestödet ska ges av ett begränsat antal personer och bestå av motivations- och aktiveringsinsatser i syfte att skapa struktur i det dagliga livet. Stödet kan bland annat innebära hjälp med att strukturera hemmet, veckoplanering, personlig omvårdnad, utträta ärenden, sociala kontakter utanför hemmet och delaktighet i samhällslivet. Boendestöd kan utföras dagligen.

7 Verkställande av insatser

Ambitionen är att varje beslut ska verkställas snarast möjligt. Ofta finns dock behov av längre eller kortare tids planering för att organisera utförandet på ett bra sätt utifrån den enskildes stödbehov. Därför krävs en dialog med den enskilde för att skapa en långsiktigt bra lösning.

En registrering i Procapita är en kvittens på att insatsen har verkställts. Om det finns svårigheter att verkställa beslutet ska återkoppling ske till biståndshandläggare senast 14 dagar efter överlämnande av individuppdraget alternativt när utföraren vid upprepade tillfällen försökt verkställa beslutet. För att ärendet ska kunna rapporteras till nämnd och nationella myndigheter, enligt lagkrav och riktlinjer, ska alla försök att verkställa ett uppdrag dokumenteras.

Om verkställighet av en beslutad insats dröjer på grund av att insatsen inte finns tillgänglig enligt beställning kan den enskilde erbjudas andra insatser enligt samma lag i avvaktan på verkställighet av beslutad insats. Om en insats inte blir verkställd inom rimlig tid på grund av att den funktionshindrade tackar nej måste ställningstagande göras om den funktionshindrade fortfarande har behov av insatsen. Beslutet kan komma att omprövas enligt förvaltningslagen 27 §.

Genom 27 § har införts en formaliserad möjlighet att i efterhand ändra beslut vid sidan om den oreglerade omprövningsmöjligheten. Som ett minimikrav enligt 27 § gäller att omprövning ska ske om vissa förutsättningar är uppfyllda. Paragrafen gäller under beredningen av beslut och även beslut som har vunnit lag kraft, dvs. som inte längre kan överklagas.

Icke verkställda beslut

Samtliga icke verkställda beslut det vill säga gynnande beslut om bistånd enligt LSS som inte har verkställts inom tre månader ska rapporteras till socialstyrelsen. Sanktionsavgifter kan utdömas om en kommun inte tillhandhåller beviljat bistånd inom skälig tid.

Genomförandeplanen

Arbetet med att upprätta en genomförandeplan ska påbörjas omgående. Senast 30 dagar efter att utföraren mottagit uppdraget från biståndshandläggaren ska genomförandeplanen vara upprättad. En kopia av upprättad genomförandeplan förvaras i personakten hos Myndighetsgruppen.

Genomförandeplanen har handläggarens beställning/uppdragsbeskrivning som utgångspunkt. Hur en insats ska genomföras bör dokumenteras i en genomförandeplan som upprättas hos utförare med hänsyn tagen till den enskildes självbestämmanderätt och integritet. Genomförandeplan är en plan som beskriver hur en beslutad insats rent praktiskt ska genomföras.

Syftet med planen är att skapa en tydlig struktur för genomförandet av insatsen (vad som ska göras, vem som ansvarar, när och hur det ska gå till samt mål och delmål för insatsen). Genomförandeplanen ska dokumenteras och undertecknas av både utföraren och den enskilde. Genomförandeplanen är också ett verktyg för uppföljning av insatsen. En kopia sänds därefter till handläggaren.

Verksamheten ska följa Socialstyrelsens föreskrift och allmänna råd om dokumentation i verksamhet som bedrivs med stöd av SoL, LVU, LVM och LSS, SOSFS 2014:5

Uppföljning och samverkan myndighet/utförare

Beviljat bistånd ska följas upp vid väsentligt förändrade hjälpbehov. Om inga förändrade förhållanden har kommit till sociala nämndens kännedom görs en uppföljning av biståndsbeslut en gång per år.

Uppföljning av utförandet sker löpande i form av till exempel:

- Månatlig rapportering av tider, närvarostatistik
- Årlig rapportering av utförande av insats för varje brukare
- Regelbundna samverkansmöten

Utföraren ska utan dröjsmål meddela behov av uppföljning till berörd biståndshandläggare, till exempel då brukaren avbryter en kontakt.